

PAPER DETAILS

TITLE: Kentsel Yasam ve Yozlasma

AUTHORS: Özcan ERDOGAN

PAGES: 13-33

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/749707>

Kentsel Yaşam ve Yozlaşma

Özcan ERDOĞAN¹

Özet

Kentler geçmişten günümüze büyük önem taşıyan yerleşim merkezleri olmuştur. Kentin tarihsel gelişimi de göz önünde bulundurulduğunda, kentler insanların toplumsal yaşama geçişlerinde, ortak kurallar oluşturmalarında ve birçok toplumsal olguyu oluşturmalarında önemli bir yere sahip olmuştur. Zamanla daha da önemi artan kentsel yaşam, özellikle gelişmekte olan ülkelerin önem verdiği bir çalışma alanı olmaktadır. Günümüzde bütün dünyada olduğu gibi nüfusun büyük çoğunluğunu barındıran kentler, kentsel yerleşimlerin nüfusunun hızla artması kadar toplumsal hayatta; sosyal, ekonomik ve kültürel yapısında da değişmelere yol açmıştır. Kır ve kent arasında meydana gelen kontrolsüz göç yüzünden, gerek kır gerekse kentte doğrudan her iki ortama da ait olmayan farklı yaşam alanları ve kültürleri oluşmakta ve kentte fiziksel, sosyal ve kültürel bir erozyon oluşmaktadır. Bu erozyon sonucunda kentsel entegrasyon, sosyal diyalog güçleşmekte, kentliler arsında ortak bir kent kültürü oluşmamaktadır.

Batıda 19. yüzyılda sanayileşmeyle birlikte başlayan göç; ülkemizde 1950'li yıllardan itibaren yoğun bir şekilde kırsal alanlardan kentlere göç şeklinde olmuştur. Mekansal olarak meydana gelen bu değişim, sosyal alanda da birçok değişikliği beraberinde getirmiştir. Her şeyden önce kentin sosyal ve kültürel yapısına uzak yeni kentliler, geldikleri coğrafyanın sosyal ve kültürel değerlerini tam olarak muhafaza edememiş, buna karşın kentli olmanın gerektirdiği değerleri de özümseyememiştir. Böylece kırsal ve kentsel hayat tarzından farklı melez bir yaşam biçiminin doğduğunu görebilmekteyiz. Kendisini yaşadığı kente ait görmeyen bu yeni kentliler; modern kent hayatının

¹ Dr, Mülkiye Başmüfettişi, Özcan ERDOĞAN, İçişleri Bakanlığı Mülkiye Teftiş Kurulu Başkanlığı, Ankara. erdogantr2003@yahoo.co.uk

sahip olduğu formel ilişkiler yerine akraba, hemşeri dernekleri vb. topluluklar gibi enformel ilişki ağları kurularak kente tutunma yoluna gitmişlerdir.

Bu makalede kentlerin genel anlamda geçmişten günümüze izlediği süreci, günümüzde kentleşme sırasında karşılaşılan problemleri, köyden kente göç edenlerin yaşam çevreleriyle uyum sağlayıp onunla bütünleşerek bir kent insanına mı dönüştüğü, yoksa bunu çeşitli nedenlerle gerçekleştiremeyip, köyünden taşıdığı alışkanlık ve değerleri kentlerde de sürdürerek muhafaza mı ettiği, bununla birlikte; kente gelen kişilerin yaşadığı sorunlar ve bu kişilerin kültürlerinde meydana gelen yozlaşma nedenleri tartışmaya açılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *kent hayatı, kırsal yaşam, göç, yozlaşma, kent kültürü*

Urban Life and Degeneration

Abstract

Cities have been settlements of great importance throughout history. Bearing in mind the development of historical development of the city, cities have played a major role in the socialization of humankind and in the formation of norms and shared values as well as many other social phenomena. As the importance of it has become more prominent, urban life has become an important field of study, especially for the developing countries. Today as large portion of the world's population are settled in cities this has resulted in a growing increase in the population of urban settlements while having a huge impact on the social, economic and cultural structure of social life. Due to uncontrolled migration from rural areas to cities, both in rural areas and cities distinctive areas of life and culture which belong to neither of these have begun to form and our cities have begun to show signs of physical, social and cultural deterioration as a result of which, urban integration, social dialog and a shared urban culture has become increasingly more implausible.

Migration started in the West in the 19th century with industrialisation. In our country, huge numbers of people from rural communities began to migrate into urban areas in the 1950s. This spatial transformation has brought many changes in the social sphere too. First of all, the newcomers unable to preserve their own social and cultural values were also alien to the social structure and culture of the city unable to integrate the values pertaining to urban life. As a result, a hybrid life style which was neither rural nor urban was born. These new city dwellers who did not feel that they belonged to the city they lived began to form informal relationships with relatives and through community centres where their fellow townfolk attended as a way of holding on to urban life in the city rather than through formal relationships that are part of modern urban life.

This article will trace the developmental progress of cities in history in general and open to discussion the problems of urbanisation encountered today enquiring whether the migrant communities from rural areas have been able to adapt and integrate into urban life or whether they have been unable to do so by rather continuing to preserve their rural habits and values in the city. It will also discuss the problems of the migrant city dwellers and the reasons for the degeneration that took place in their culture.

Keywords: *urban life, rural life, migration, degeneration, urban culture*

Giriş

Kentler geçmişten bugüne en önemli ve gözde yerleşim yerleri olarak bilinmektedir. Kent; daha ziyade tarımsal olmayan üretimin yapıldığı ve daha önemlisi hem tarımsal hem de tarım dışı üretimin dağıtımın kontrol fonksiyonun toplandığı belirli teknolojik seviyelere göre büyüklük, heterojenlik ve bütünleşme düzeylerine varmış yerleşme birimleridir (Kıray, 1972). Kent sanayi, ticaret, hizmet gibi ekonomik etkinliği olan, tarımsal ürünler de dahil olmak üzere her türlü ürünün dağıtıldığı, sınırları belirlenmiş bir alanda yoğunlaşmış nüfusun sosyal bakımdan tabakalaştığı,

mesleksel rollerin artarak farklılaştığı, dikey ve yatay hareketliliğin yaygın olduğu, çeşitli sosyal guruplar barındıran, sivil toplum örgütlerinin etkinliğinin gittikçe arttığı, merkezi ve yerel yönetimi temsil eden yönetsel kurumları bulunduğu, yerel, bölgesel ya da uluslar arası ilişki ağlarına sahip heterojen bir toplumdur (Bal, 2008). Kent genellikle “ilerleme”, “uygarlık”, “aydınlanma”, “özgürlük”, “üretim”, “zenginlik”, “çeşitlilik”, gibi pozitif anlamlar yüklenmiş kavramlarla birlikte kullanılmaktadır. “kent insanı özgür kılar” ifadesi batı toplumlarında çok yaygın bir kullanımdır. Bununla birlikte daha sınırlı da olsa kent için; “toplumsal hastalık”, “ahlaki çöküntü”, “kaos”, “düzensizlik”, “yoksulluk”, “suçluluk” gibi olumsuz kavramlar da vurgulanmaktadır (Bal, 1997). Aslında kent ne sadece birinci ne de sadece ikinci yaklaşımı yansıtır. Fakat her iki yaklaşımı da yansıtır. Her kent iki kutbu farklı düzeyde yansıtır. Öyle ki, geçmişten günümüze sosyal, ekonomik ve siyasal açıdan kritik rollere sahip olan kentler, kırsal alanda yaşayan kişiler için hayallerini gerçekleştirecekleri mekanlar olarak görülmüştür. Kırsal alanda yaşayan kişilerin kentte yaşam hayalleri nedeniyle, tüm ülkelerde geçmişten günümüze iç ve dış göçler yaşanmıştır. Aynı ülke sınırları içerisinde bir bölgeden diğerine doğru gerçekleştirilen göçler iç göçlerdir. Bir ülkeden diğer bir ülkeye gerçekleştirilen göçler ise dış göçlerdir (Bayhan, 1997). **Ülkemizde özellikle iç göç oranı dış göç oranına göre daha fazla olmakla birlikte, iç göçlerin oranı artan bir çizgi izlemektedir. Kırsal bölgelerde yaşayan ve kente gelen kişiler yeni bir yaşamla karşılaşmakta, farklı kültürel değerlerle tanışmaktadır. Beklentilerine kavuşmak uğruna kırsal alandan göç edenler zaman zaman kültürel değerlerinde değişikliklere izin verebilmektedir. Çünkü kırsal alanda sürdürdükleri yaşam etkinlikleri ile kent yaşamında karşılaştıkları yaşam etkinlikleri birbirleri ile birçok alanda ayrılmaktadır. Bu değer değişikliği bazı durumlarda o kadar fazla yaşanmaktadır ki kişi kendine ait değerleri tamamen kaybederek, kendine yabancılaşmaktadır.** Kültürel yabancılaşma, toplumun veya ferdin içine doğduğu ve içinde öğelerine dayanarak büyüdüğü atmosfere yabancılaşması, onu hayatında geri plana itmesi veya hayatında ona hiç yer vermemesidir (Sezai, 2009).

Esasen, zaman içerisinde kente uyum sağlamakla, kendi değerlerini kaybetmemek arasında çelişkiler yaşayan ve aidiyet duygusunu tamamıyla kaybeden kişiler büyük sorunlar yaşamaktadırlar. Yozlaşmaya kadar varan bu durum toplum içerisinde farklı sınıfların da ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu nedenle kentlerin yapıları tüm bu değişkenler değerlendirilerek oluşturulmalıdır. Kentsel mekanlar bir bütün olarak ele alınmalı, her vatandaşın yaşamsal ihtiyaçları göz önünde bulundurularak tasarlanmalıdır.

Türkiye’de Kentleşme

19.yüzyıldan günümüze kadar, dünya üzerindeki ülkeleri etkisi altında bulunduran kentleşme, 2.dünya savaşında sonra, Türkiye’yi etkisi altına almıştır. Ancak Türkiye’deki kentleşme, gelişmiş ülkelerdeki kentleşmeden farklı, daha çok az gelişmiş ülkelere özgü özelliklere sahiptir (TÜGİAD,1998). Nitekim, Türkiye’de sanayileşmeye dayanmayan kentleşme, köyden kente göç eden kitlelerin kent kesimi istihdamında sanayi dışı sektörlerin ağırlık kazanmaları ve enformel bir sektörün oluşmasına sebep olmuştur. Bu sektör üretici olmayan bir takım serbest iş alanlarını (işportacılık, hamallık, ayakkabı boyacılığı, piyango satıcılığı, kapıcılık, temizlikçilik, yazıhane ve büro işleri gibi) kapsamaktadır (Sezal, 1992). Öyle ki, Türkiye’deki kentleşme hareketi gelişmiş ülkelerden ayırt eden önemli bir özellik bu noktada ortaya çıkmaktadır. Batıda kentleşme, kalkınma ile birlikte yürümüştür. Oysa, Türkiye’de ekonomik büyüme hızı, kentleşme hızından (birkaç yıl hariç) her zaman düşük olmuştur. Batıda kentlere göç edenler genellikle iş olanakları bulabilmişken, ülkemizde köylerden göçenler içinde işsizlerin, gizli işsizlerin veya kayıt dışı sektörde çalışanların sayısı bir hayli kabarıktır (Ekin, 1986), Türkiye’deki önceleri kırsal alanın yitimi, kentsel alanın çekimi ile başlayan kentleşme hareketinin en belirgin özelliği olarak, Türkiye’de kentleşmenin, sanayileşmenin bir sonucu olarak ortaya çıkmamış olduğu, aksine kentlerde, kentin ekonomik ve sosyal faaliyetlerinin emme kapasitesinin üzerinde nüfusun bu yerleşim alanlarına yığılmasıyla meydana gelen demografik kentleşme şeklinde olmasıdır (Keleş, 1974). Türkiye’de kentleşme çok hızlı gerçekleşmiş halende devam etmektedir. 1935’lerde nüfusun yaklaşık

olarak %17'si kentsel yerleşim alanlarında yaşarken 1950'lerde bu oran %19'a çıkmış ve bu yıldan sonra hızla artış göstermiştir. 1950 sonrasında %26, 1970'de %36, 1980'de %42.1, 1985'te %47.2'ye ve 1995'te bu oran %60.9'a çıkarken günümüzde bu oranın %75'lere doğru yükselmekte olduğunu görmekteyiz (DPT,1997). Kentleşme hareketi sonucunda, bütün kentlerin eşit düzeyde büyümemesi, özellikle görece sanayileşmiş ya da hizmet sektörünün artmış olduğu kentlerin hızlı bir şekilde büyümeleri, Türkiye'deki kentleşmenin bir diğer belirgin özelliğidir (TÜGİAD,1998). Aslında, ekonomik tabandan yoksun olan kentleşmenin, kentleşmeye paralel bölgesel yapı büyümesini gösteremeyeceği, kırsal yerleşimleri ile kentsel yerleşmelerin işlevsel ve ekonomik bir bütünleşmeye varamayacağı açıktır. Belirtilen nitelikler karşısında, Türkiye'deki kentleşmenin her biri birer sorun olarak, “sanayileşmemiş ülke kentleşmesi” özelliklerini taşıdığını görüyoruz (Özek, 1974).

Kentsel Yaşam

Kentsel yaşama ilişkin sosyal bilimciler tarafından farklı ifadeler kullanılmıştır. Bazı sosyal bilimciler olumlu yönlerine ilişkin değerlendirmelerde bulunurken, bazıları da oluşturduğu sosyal sorunlar üzerinde yoğunlaşmıştır. Dünyanın farklı uygarlık alanlarında ortaya çıkan kentsel yaşam, tarihsel ve toplumsal koşullar açısından genel bir birim oluşturmalarına rağmen, farklılıkları ve özgünlükleri de barındıran bir yapıyı ifade etmektedir (Karakuş, 2006). Kent yaşamında birey, diğer bireylerle etkileşim halindedir ve sosyal yaşamını devam ettirebilmesi için diğer bireylerle karşılıklı ilişkiye, iletişime girmek zorundadır. Aksi takdirde birey sosyal yönden zayıflayabilir ve yalnızlığa yönelebilir (Erol, 1997). Gelişmiş ülkeler kentleşme ve sanayileşme aynı anda süreci devam ettirirken, gelişmekte olan ülkelerde ise sanayileşme kentleşme sürecinin ardından oluşmaktadır. Bunun sonucunda özellikle gelişmekte olan ülkelere kentleşme, demografik bir süreç olarak endüstrileşmiş ülkelere oranla hızla artmakta, orta büyüklükteki ve küçük kentlere oranla, büyük ve çok büyük kentler daha hızlı büyümekte, kentleşme hareketlerinin belirli coğrafi bölgelerdeki coğrafi alanlara yönelmiş olması nedeniyle, kimi bölgelerde

kentleşme oranı düşük düzeyde kalmakta, kentlerdeki hızla artan ihtiyaç fazlası nüfusa sunulan hizmetlerde yetersiz kalınmakta ve kentlerde artan nüfusu karşılayacak iş imkanının olmaması nedeniyle, işgücü marjinal mesleklerde ve çeşitli hizmet dallarında yığılmaktadır (Keleş, 1984). Ancak kentsel yaşamda göz önünde bulundurulduğunda özellikle kırsal alandan büyükşehir iş bulma umuduyla gelen kişilerin kentte kendilerine uygun işler bulamaması sonucu yeni meslek alanları oluşturdukları da göz ardı edilemez. Bir bütünü oluşturan ve birbirlerine bağlı olarak zaman içinde devam eden bu yapı kentleşme sürecinin işleyiş biçimini oluşturmaktadır (Kartal, 1992).

Kentsel Yaşamda Karşılaşılan Sorunlar

Kent yaşamı birçok değişkeni bünyesinde barındırır ve bu değişkenlerin iç içe geçtiği dinamik bir yaşam olmuştur. Kentlerde yaşam dünya genelinde insanlar için daha çekici olmasının yanında insanlara daha hareketli bir yaşam ortamı da sunmaktadır. Birçok dinamik yapının yaşamın akışında birlikte devam etmesinin oluşturduğu görsel zenginliğin ve enerjinin yanında bazı sorunları da beraberinde getirmektedir. Kentler geçmişten günümüze, artan bir hızla büyümektedirler. Kent yerlilerinin yanı sıra kente göç edenlerin dinamik enerjileriyle kentler daha da genişlemiştir. Kentlerin bu genişleme, büyüme sürecinde değişik kültürlerin birbirlerinden etkilenmesi söz konusu olmuştur. Kültürlerin birbirlerinden etkilenme süreçleri oldukça doğal bir süreçtir. Kültürler birbirlerinden beslenerek sürekliliklerini sağlar ve değerlerini devam ettirirler (Seldikçınar ve Yazgan, 21.02.2014). Ancak bu etkilenme diğer kültürün özelliklerini, değerlerini tamamen kopya edip uygulamak şeklinde olduğu zaman yozlaşma kavramı ortaya çıkmaktadır. Çünkü kültürlerin birbirini etkilemesi ortadan kalkmış, tamamen tek bir kültür, aynılığa süreci ortaya çıkmıştır. Böyle bir durumun gerçekleşmesi de mümkün olmaması nedeniyle yok olma süreci ortaya çıkmaktadır. Yozlaşma sürecinde orijinallikten ya da özgünlükten söz etmek pek de mümkün değildir (Kiper, 21.02.2014). Bir topluluğu özgün kılan tüm değerleri, kültürü, tarihi, gelenekleri, kullandığı dili, yaşam tarzı, folklorik (halkbilimsel)

birikimleri gibi o toplumun kendine özgü ürettiği her şey kendisine yabancı kültürlerin etkisiyle veya kendini yenileyememesi ve ifade edememesi sonucunda toplumun üyelerine yabancılaşırsa yozlaşma ortaya çıkmaktadır. Kültürlerin birbirinden etkilenmesi kaçınılmaz bir durumdur. Ancak özellikle ekonomi, kültürü oluşturan değerler üzerinde belirleyici bir faktör olursa yozlaşmanın olmaması kaçınılmaz bir durum haline gelebilmektedir (Güngör, 1999). Çünkü ekonomik değerler kişilerin yaşamlarında oldukça önemli bir paya sahiptir. Günlük yaşam aktivitelerinden, hobilere, yerleşim yapılan alandan okul seçimine, beslenmeden kültürel zenginlikleri tanımaya birçok durum kişilerin ekonomik durumları ile ilişkilidir. Günlük hayata dair yapılan bu tercihler de kişilerin kültürel değerlerine ilişkin birçok durumu ortaya koymaktadır. Farklı tercihler sonucu karşılaşılan durumlar hatta tercih öncelikleri kişilerin kültürel özellikleri ile doğrudan ilişkilidir. Bu durum yaşamın farklı alanlarında farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır (Zengin, 1997). İyi bir ekonomik duruma sahip bir kişi teknolojik aletlere, makinalara kolaylıkla ulaşabilirken, maddi olarak bu olanaklara sahip olmayan bir kişi ise yeterli sayıda deneyim yaşayamamaktadır. Bu durum ekonomik koşullar doğrultusunda bazı kaynaklara ulaşmak ya da ulaşmamak kadar tek boyutlu değildir.

Bu durum zaman içerisinde toplumun yaşamının içinde farklı boyutlarda ortaya çıkmakta ve bazı sorunlara yol açabilmektedir (İlkkaracan, 1999). Oysa teknolojik açıdan yeterli deneyime sahip olamayan bir kişinin ise gelecekte yapacağı meslek seçiminde bu deneyimsizliği ön plana çıkabilecektir. Teknolojik araçlara ulaşım kişiyi sadece bu alanda etkilememektedir. Teknolojinin yaygınlaşması ile sanal ortamda kullanılan dilde meydana gelen değişimlerin gündelik yaşama taşınması ile yozlaşma boyutları gözler önüne serilmektedir. Kullanılan dilde gerek yabancı dillerden aktarılan kelimeler, gerekse kısaltma kullanılarak yazılan kelimelerin konuşma diline aktarılması dilde çarpıcı olarak yozlaşma örneklerini de ortaya koymaktadır (Akı, 2007). Öyle ki bu süreç toplumdaki kişiler arasında da iletişim bozukluklarına, kopukluklarına yol açmaktadır. Sadece bir değişkenin dahi böylesine karmaşık ve derinlemesine

yaşamamızı etkilediğini düşündüğümüzde yozlaşmanın yaşamımızı ve özellikle kent yaşamlarını doğrudan etkilediğini söylemek mümkündür.

Kentsel Yaşamda Yozlaşma

Kültür, insanların yaşamlarını etkileyen ve birbirleriyle etkileşimleri sonucu ürettikleri bir kavramdır. Kültür, toplumları birbirinden ayıran özelliğiyle her milletin kendine has hayat tecrübesidir (Güngör, 1999). E.W.F. Tomlin'e göre ise kültür, insan hayatına mâna veren, insanı yükselten kısacası, "hayatı yaşanmaya değer kılan" bir şeydir (Tomlin, 1959). Başka bir ifadeyle kültür sadece tabiatın insan eliyle işlenmesi değil, bizzat insanın ahlâki, sosyal, entelektüel, teknik istidat ve kabiliyetlerinin geliştirilmesi demektir. Birden çok tanımı yapılan kültür insan topluluklarının yaşamlarının her alanında yer almaktadır. Kültür kavramı, insanların neden birbirlerine benzediklerini veya benzemediklerini ve neden değiştiklerini açıklamaktadır (Güvenç, 1985). Bu tanımdan yola çıkıldığında insanların birbirlerine benzedikleri çünkü ortak kültüre ya da benzer kültüre sahip olabilecekleri, diğer taraftan ise insanların birbirlerine benzemedikleri birbirlerinden farklı oldukları çünkü farklı kültürlere sahip oldukları şeklinde bir yorumlamaya sahip olunabilir. Zaman içerisinde kültürlerde etkileşimler sonucunda değişimler yaşanabilmektedir. Bu değişimlerin yaşanmasının en önemli nedenlerinden birisi kentleşme sürecidir (Alangu, 1983). Çünkü şehirleşme ve şehirlere gerçekleştirilen göçler sonucunda halkın kültüründe değişimler gözlenmekte, kültürel değerlerde değişim çarpıcı bir şekilde yaşanmaktadır. Bu sürecin doğal sonucu olarak "kent folkloru" kavramı ortaya çıkmıştır (Öcal, 2001). Bu kavram günümüzde kentin birçok farklı kültürden insanı bir araya getirmesi ve birçok farklı kültürde yetişmiş insanın aynı ortamı paylaşması açısından önem taşımaktadır. Kaldı ki, kırsal alandan özellikle de köyden kente göç edenler, kendi kültürlerini de beraberinde getirmektedirler. Beraberinde getirdikleri kültürü önceleri korumaya çalışırlar, daha sonra sahip oldukları kültürü kente uyarlamaya çalışır, uymayan kısımlarını değiştirmeye çalışırlar. Kentliliğe geçiş sürecinde köylünün yaşama biçimiyle birlikte

ağır ağır değişen inançları değer yargıları, davranışları, tutkuları, belli bir dönemde kırsal özelliklerden arınır (Özensel, 1992). Bu süreçte köylünün değer yargıları tam olarak ne kentin özelliklerini gösterir ne de köyün özelliklerini gösterir. Buna bir geçiş aşaması da denilebilir. Ancak bu geçiş aşamasında köylü hiçbir kültürel değere sahip olamamanın karmaşıklığıyla karşılaşmaktadır. Tam olarak sosyal hayata karışmakla, nasıl davranacağını olaylar karşısında nasıl bir tutum takınacağını ya da günlük yaşamın içerisinde nasıl hareket edeceğine ilişkin yargılarını tam oluşturmamıştır. Bazı çalışmalarda bu kültür ara kültür olarak belirtilirken (Hoştan, 1975), kimi araştırmacılar bir alt kültürü oluşturduklarını, kimi araştırmacılar (Keleş, 1977) ise gecekonduda yaşayanların kendilerine özgü bir kültür oluşturduklarını ifade etmektedirler. Tüm durumlarda da kent yerlilerinde var olan kültürden farklı bir kültüre sahiplik vardır. Köyden kente göçenler herşeyden önce kentteki ilişkilere yabancıdırlar. Göç edenlerin kente uyum sağlaması kentte ilişkilere alışmasına ve bu ilişkilerde başarılı olmasına bağlıdır. Fakat köylünün beraberinde yaşamışlıkları doğrultusunda getirdiği kültür değerleri ile yeni çevrenin özelliklerinin uyuşmaması, onun kente yabancılaşmasına neden olacak ve zamanla güvensizlik duygusuna sebep olup, yardımlaşma ve korunma sistemlerinden yoksun bırakacaktır.

Başka bir ifadeyle bireye kentle uyum sürecinde yardımcı olacak ve uyum sürecini kolaylaştıracak geleneksel kurum ve mekanizmalar çözülüp dağılacaktır. Kentsel yaşama ilişkin sorunların o kentin sakinlerinin ortak sorunu ve ortak sorumluluğu olmasına rağmen derinleşen yabancılaşma-sorumluluk almadan kaçınma, aidiyetsizlik nedeniyle kentler, ortak hareket etmenin de giderek güçleştiği yerlerdir (Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, 2009). Kentlerin nüfusları günden güne artmakta ve yönetimleri güçleşmektedir. Kentlerde ortak bir kültürün oluşturulması istek ve çaba gerektirmektedir. “*Kentlilik bilinci- kentli sorumluluğu- kentli hakları*” gibi kavramlar kentin ortak kültürel değerlerinin oluşturulmasında oldukça önem taşımaktadırlar. Kentlerde hem fiziksel hem de toplumsal çevrenin iyileştirilmesi, yaşanılan kente aidiyet ve kent halkının birlikte refahı

için şarttır (Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, 2009). Bu nedenle; kentlilik bilinci biraz da kentte yaşayanların birbirlerinin varlığından haberdar olması, birbirlerini anlaması, farklılıklarını çeşitlilik olarak algılaması ve bu çeşitlilik ve renk harmonisinden kent kültürü-kentlilik adına ortaklıklar çıkarma çabalarının bütünüdür (Tatlıdil, 1997).

Günlük yaşamda sıkça kullanılan ‘yozlaşma’ kavramı, gerçekte, olumsuz bir nitelemeyi kapsayan bir değer yargısını ifade etmektedir. İnsanlık tarihi kadar eski olan yozlaşma kavramı, İngilizce ‘corruption’, ‘corruptio’ ve ‘corruptivus’ kelimelerinden türetilmiş ve bozulma, bozukluk, ahlâk bozukluğu, ahlâksızlık, bozan, yoldan çıkaran, para verip baştan çıkaran, temelini ortadan kaldıran anlamlarında kullanılmıştır. Bunun yanı sıra ‘corruption’; bozulmuş, çürüme; bozulmuşluk, kokuşmuşluk, baştan çıkarma, rüşvet, para yedirme, para yeme anlamlarına da gelmektedir. Yozlaşma kelimesinin kökünü oluşturan ‘yoz’, bir durum, kişi ya da olaydaki olumsuzluğu belirtmektedir (Özata, 2010). Bu niteleme, bireysel veya toplumsal olan değerlerin, kötü, olmaması, kaçınılması, giderilmesi gereken bir durum haline dönüşen bir süreci de ifade etmektedir.

Kültürel yozlaşma sonucu evrensel ve ulusal kültüre kapanma, farklı kültürlerin çatışması, maddi-manevi kültür ayrışması kültürel çözülme, kültürel değişimin getirdiği sorunların başında yer alır. Evrensel ve ulusal kültürün aktarılması sürecinde ortaya çıkan aksaklıklar, bozukluklar eksiklikler, hatalar, kötülükler, olumsuzluklar altkültürleri yaratır (Köknel,2001). Alt kültür, kültür içinde kültür olup, evrensel, ulusal kültürden ayrılmıştır. Bu kültürleri kendinden farklı, yaşamında hiç bulunmamış gibi görmektedir. İçinde bulunduğu kültüre yabancılaşmıştır. Farklı amaç, beklenti, davranış, tutum, eylem, değer, yaşam biçimi giyim kuşam, dil, sanat, müzik, tören, töre yaratmıştır. Başka kültürlerle, ulusal ve evrensel kültürle iletişime kapanmış, kendi içinde kurduğu kültürel üstünlüğe dayanarak varlığını sürdürmeye yönelmiştir. Ancak böyle bir durumda toplumdan kopuş da gözlemlenmektedir.

Esasında kentleşme yalnızca bir nüfus hareketi olmamış, aynı zamanda yeni sosyal tabakalaşmanın da temelini oluşturmuştur. Bunun nedeni göç edenlerin sosyal durumlarından, mesleklerinden, kendi tabakalarından ayrılarak, yeni sosyal tabaka içine girmeleridir. İç göçlerle, endüstri işçi sınıfının doğuşu gibi eski ekonomide hiç bulunmayan yeni büyük sınıflar ortaya çıkmış, sanayi sistemi geliştikçe “büro işçisi veya beyaz yakalı” olarak nitelenen memur sınıfı doğmuş, yeni bir “orta sınıf” gelişmiştir. Sonuç olarak Batı Avrupa’da eski feodaliteye dayalı tabaka sistemi çökmüş, yeni kapitalizminin tabaka sistemi doğmuştur (Köknel, 2001). Diğer taraftan, kentlerin büyümesi arazi sahiplerine büyük kazançlar sağlamıştır (Bal,2008). Çok belirgin bir şekilde olmasa da sosyal tabakalaşma hala süregelen bir yapı oluşturmaktadır. Zihinlerdeki bu kalıplar, mekâna da yansımaktadır. Toplumda ekonomik ve sosyo-kültürel ayrımlaşma özellikle sanayi devriminden sonra iyice hissedilir bir hale gelmiştir. Kentleşmenin sosyal tabakalaşma üzerindeki etkisi sadece iş bölümüne ve ekonomik faaliyetlere inhisar etmemekte; din grupları, siyasi temayüller, dil, milliyet gibi alanlarda da görülmektedir (Sezal, 1992). Kentlileşme çoğu kez kırdan köçülme ve kentte yoğunlaşma nedeniyle kırdan kente göçen nüfusun ekonomik ve sosyal bakımlardan kırsal özelliklerini bırakıp kentli özelliklerini içselleştirmesi olarak tanımlanmaktadır. Buna göre de kentleşme ekonomik ve demografik boyutu yansıtmaktadır. Bu tanımlardan yola çıkarsak, kentlileşmenin kırdan uzaklaşıp, maddi ve manevi boyutlarıyla kentle bütünleşme çabası olduğu belirtilebilir (Özen, 1996). Her toplumda çok belirgin olmasa da bir farklılaşma mevcuttur. Kent yaşamının başlaması ve ticaretin gelişmesi insanlar arasında bazı farklılaşmaların oluşmasına sebep olmuştur. Sanayileşme sonrası kentleşme ile gelen iş bölümü ve bu iş bölümü sonucunda kazanılan ücretler sosyal bir tabakalaşmanın ister istemez oluşmasını tetiklemiştir. Çalışanlar arasında bir bölümü yüksek düzeyde ücretle çalışırken, büyük bir bölümü ise düşük ücretle iş bulabilmektedir. Alınan ücretlerdeki bu adaletsizlik toplumda sosyal tabakalaşmayı oluşturmaktadır. Sanayi toplumunda tabakalaşma ve sınıf sistemi sanayi öncesi toplumlarda olduğu gibi durağan değildir (Tolan, 1981). Yine, hızlı kentleşme ve göç sonucunda kentsel

nüfus kırsal alandan beslenerek, kalabalıklaşmış ve bu yoğunlaşma nedeniyle siyasal, sosyal, kültürel yaşam örgüleri çözülmüş ve kolektif bilinç zayıflamıştır. Bireyler ekonomik anlamda yaşamını devam ettirebilmek için girdiği yaşam mücadelesini sürdürürken bu kalabalık arasında yalnızlaşmaktadır. Kentin bireyi yüksek tempoda çalışmaya zorlaması, kalabalık insan kitlesi içinde rekabete sevk etmesi onu yalnızlığa sürüklemektedir (Ocak, 1996). Herkesin herkese engel olarak görüldüğü kentler, bu nedenle bir yarışa götürmektedir. Az kaynağın çok kişi tarafından paylaşılmaya zorlanması, soysal sorunların kaynağı olarak bireyi kendi başının çaresine bakmaya zorlamaktadır. Bu şekilde birey bir yaşam mücadelesi içinde, tek başına kalarak yalnızlaşmaktadır. Hızlı sanayileşme ve kentleşme ile yakından ilgili olarak kent yaşamı kolaylıkla “yabancılaşma” kimliğine dönüşür. Böylece kentleşme ferdi kendi yalnızlığı içine çekerek kırsal alandaki samimi, sıcak ilişkilerin, dayanışmanın sosyal kontrolün etkisini azaltarak dostluk ve yakınlarıyla olan içten bağlılığı zayıflatır. Bütün toplum ilişkileri silinen fert güçsüz ve dayanıksız kalarak makineleştirir (Türkdoğan, 1998). Bunun yanında bu toplum tipinde, aşırı rekabetin, bireysel rekabetin her şeyin önüne geçmesi, tüketim için çalışmanın veya üretmenin, gruplar arası çıkar çatışmasının ve ruh hastalıklarının da çok yaşandığı toplumdur (Türkdoğan, 1998). Toplum içerisinde kentleşmenin artması üretimi artırma, dinlenme ve eğlence imkanları gibi konularda bir iyileşme, ilerleme yanında yalnızlık, ruh hastalığı ve psikolojik sorunlar gibi bir takım problemleri getirmiştir. Kentte ilişkilerin geçici ve yüzeysel olması, ilişkilerde menfaatin ve maddiyatın öne çıkması, komşuluk ilişkilerinin azalması, bağ, bahçe işlerinin imkansızlığı, bunun yanında kentleşme sürecinde çocuk sayısındaki düşüş evlerde eski yaşantıya göre bir sessizlik, bir yalnızlık getirmiştir. Birey bunu evinde bir hayvan türü beslemeyle gidermeye çalışır. Ayrıca kentin kendine özgü yaşam tarzı olarak oluşturduğu kentliler arası ilişkilerin geçiciliği ve yüzeyselliği, nüfus yoğunluğunun artmasına karşın, bireyselleşmenin artmasına neden olmaktadır ve bunun sonucunda da yalnız kalmaktadır. İnsan kendini hiçbir yerde ve hiçbir zaman kentteki kadar yalnız hissetmemiştir (Çağatay, 1968). Bu nedenle birey kendini kaderiyle baş başa bulmakta bu şekilde yaşamını

sürdürmeye çalışmaktadır. Bu durum toplumda sosyal sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Kırdaki ve köydeki yaşantısı arasında kalan yeni kentli kendine özgü “Arabesk kültür” olarak nitelendiren kültür oluşturmuştur. Arabesk çeşitli alt kültürlerden oluşan, kent kültürü karşısında bocalayan ve yılgınlık psikolojisi içinde yaşam mücadelesi verirken, başkaldıran gecekondu insanını ifadelendirir (Yazan, 1997). Bir “ara kültür” niteliğinde olan “arabesk kültür” kırsal alandan kente göçen ve kentlerde lümpenleşen halk kesiminin diğer büyük kitleden ayrılıp bir tür bireysellik tarzına geçmesidir. Daha açık bir anlatımla akraba, aile ve klanına bağlı olarak yaşadığı köyünden ayrılan birey, kentte yalnız kalıp bireyselleşmiştir ve arabesk de bireyin bunalımını yaşam zorluklarını ifadelendirmektedir (Özbek, 1991). Arabesk kültür, bireyin kentleşme sürecinde kente uyumu ve bu uyum mekanizmalarını yaratmayı simgeler.

Öte yandan, gelişmekte olan ülkelerin hızlı bir kentleşme süreci içine girmeleri belirli plan içinde gerçekleşmediğinden çarpık kentleşme-gelişme oluşumu meydana gelmiştir. Sonuç olarak da 1950’lerden bu yana hızı giderek artan çarpık kentleşme süreci karşımıza gecekondu olgusunu çıkarmıştır (Zengin 1997). Türkiye 1950’lerden beri hızla kentleşmektedir. Ülke nüfusunun giderek artan bir bölümü kentlerde toplanmaktadır. Genellikle büyük kentlerde toplanan sanayi yatırımları, kırsal alanlardan göçü kendilerine doğru yönlendirmiştir. Bu şekilde, kentte yeni gelenler kent ile bütünleşmiş, bağımsız, yasal olmayan ve sağlıksız gecekondulaşmaya sebep olmuştur (Ayan, 1985). Kente yeni göç etmiş kitle insanını bir süre barındıran gecekondu bölgeleri kente alışma, kent yaşantısını benimsetme açısından bir staj dönemi yaşatmaktadır (Dönmezer, 1986). Böylece toprağını, evini, akrabalarını değer ve normlarını, yaşama alışkanlığını göç ettiği yerde bırakan kente yeni gelmiş birey gecekonduya kendinden önce buralara yerleşmiş, kendi gibi konuşan, yaşayan, davranan gecekondu insanlarında ve gecekondu da kendine ait bir takım şeyleri bulabilmekte ve kendine benzeyen insanlarla birlikte kente, yeni mekana alışmaktadır. Gecekondu bölgesi kırsal alandan, kente göç neticesinde düşük eğitim ve gelir seviyesi olan, aynı bölgelerden gelmiş aralarında akraba, hemşerilik

bazen aşiret bağı bulunan insanların barındığı yerleşim alanlarıdır. Gecekondu insanı sosyal değişimin etkisiyle, kırsal yaşam şeklinin gereğini inanç ve tutumlarını, davranışlarını, alışkanlıklarını devam ettirirken, kente özgü yaşam şekli, inanç ve tutumlarda, alışkanlıklar, davranışlarında da uzlaşma durumunda olmak zorundadır. Bu doğrultu da gecekondu insanı kırdaki kültürü ile ne kadar az ilişkisi olur, buna karşılık kent kültürü ile ne kadar çok ilişkisi de bulunursa o oranda değişir ve kent kültürünü benimser (Onat, 1983).

Sonuç ve Değerlendirme

Yüzyıllar öncesinde de bir yerleşim yeri olan kentler günümüzde büyük metropoller olarak karşımıza çıkmaktadır. Geçmişten günümüze kentlerin nüfus ortalamasında da oldukça fazla oranda bir artış gözlenmiştir. Bu nedenle farklı yaşam biçimleri, farklı hizmetlerin gerekliliği, farklı mekan ihtiyaçları gündeme gelmektedir. Kendisinden küçük yerleşim birimlerinde yaşayanların çoğu için fırsatlar mekanı olan kent; kendi içinde fırsatların yanında risklerin, karmaşanın, yaşanabilirliğin sorgulandığı, kalabalıklar içinde artan yalnızlığın, yabancılaşmanın ve ötekileşmenin giderek derinleştiği ve ortak mekanda birbirinden uzak hayatların yaşandığı ve gerisinde hemen herkesin de şikayet ettiği bir mekan haline gelmiştir (Karadağ, 2008). Kent yaşamı oldukça kalabalık bir nüfusla yaşamının getirdiği bazı sorumlulukları da insanlara yüklemektedir. Toplumsal bazı kurumların yapısı ise kırsala göre değişkenlik göstermektedir. Bu kurumlardan biri de ailedir. Kırsal alanda daha çok geniş aile yapısına rastlanmakta iken kentlerde genellikle çekirdek aile yapısına rastlanmaktadır. Kırsal alanda aile geniş aile olmasının yanı sıra akrabalık ilişkileri de sıkı bir şekildedir. Hızlı kentleşme sonucunda kent kültürünü özümselemeyişi apartman hayatı ve kente tutunmak için verilen mücadele nedeniyle yeni kentlilerin sosyal anlamda büyük boşluğa girdikleri ve kalabalıklar içinde yalnızlaşarak kendi kabuğuna çekildiğini görmekteyiz. Oysa, kentleşmede bireyler iş hayatlarının yanında çeşitli sivil toplum örgütlerine veya belirli çevrelerle etkileşim içersine girerek topluma adapte olmaktadır. Yeni kentliler bu soruna kendilerince çözümler getirmeye çalışmışlardır. Bunun en önemli örneğini

hemşeri derneklerinde görebilmekteyiz. Başlangıçta kente yeni gelen hemşerilerine yardımcı olmak, yol göstermek ve hemşerilerini bir arada tutmak gibi amaçları varken günümüzde de varlıklarını daha güçlü bir şekilde korumakla birlikte birer baskı öğelerine dönüşmektedirler. 21. Yüzyılın en önemli özelliklerinden birini teşkil eden bu hızlı kentleşme süreci ile birlikte gerek bireylerin, gerekse bir bütün olarak toplum hayatını etkileyen, hızlı ve sağlıksız kentleşmenin sebeplerinden olan göç faktörünün etkisiyle işsizlik, konut yetersizliği, yalnızlık, yabancılaşıma gibi birçok sosyal sorun başedilmeyi beklemektedir. Ancak, tüm olumsuzluklara rağmen kırsal alandan göç eden bu kişiler kentsel yaşama ayak uydurmaya çalışmaktadır. Genellikle zaman içinde kentte yaşama sürecinde göç eden aileler çözülmeye uğramaktadırlar. Değerlerinde oluşan bu çözümleme sonucunda aileler ne kırsal bölgelerde devam ettirdikleri yaşamlarına geri dönebilmekte ne de kendilerini kente ait hissedebilmektedirler. Kentte yaşamlarının sürmesi için değerlerinde çözümlemelere uğramaktadırlar. Değerlerde olan bu değişiklik en çok yozlaşma olarak kendini göstermektedir. Sahip olunan kültürün değerlerin hiçbir yaşanmışlık olamamasına rağmen, başka kültürlerle özenilerek ortaya çıkması durumunda hiçbir kültüre sahip olamama, yozlaşma meydana gelmektedir. Yozlaşma sonucunda toplumun içinde bulunduğu kültürel değerlerde çözülme görülmektedir. Bu toplumda bulunan kişiler arasında da çözülme anlamına gelir. Zaman içerisinde yozlaşmanın derecesine bağlı olarak ortak değerler yok olmaya başlar ve bu durumda da toplumun yapısında bozulmalar, ayrışmalar meydana gelmektedir.

Esasen, kültürel ve toplumsal yozlaşmanın önüne geçebilmek için öncelikle toplumda yer alan bireylerin ihtiyaçları belirlenmeleri, yaşam olanakları insancıl bir şekilde düzenlenmelidir. Özellikle insanların yaşadığı bölgeler, o bölgede bulunan kişilerin ihtiyaçları doğrultusunda geliştirilmelidir. O veya bu şekilde iç ve dış göçler koşullar ne olursa olsun gerçekleşecektir. Ancak bu durumu en az indirgeyebildiğimizde, kentler kendi kültürleriyle var olacak, belli kültüre sahip olan insanlar da kendilerine yabancılaşılmayacaklardır.

KAYNAKÇA

- [1] Akı, Serap Karakılıç.,(2007), *Türkçenin Güncel Problemleri*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), s.24, Ankara.
- [2] Alangu, Tahir.,(1983), *Türkiye Folkloru El Kitabı*, Adam Yayınları, s.17, İstanbul.
- [3] Ayan, Mesut.,(1985), *Sanayinin Kentleşmeye Etkisi*, Türkiye 8. Dünya Şehircilik Günü, 1-2-3 Kasım 1984, Adana, s.125, Ankara.
- [4] Bal Hüseyin., (2008), *Kent Sosyolojisi*, Fakülte Kitapevi, s.31, Isparta.
- [5] Bal, Hüseyin, (1997), Kentsel Konumda Anomi-Yabancılaşma Olgusu, Kente Göç Edenlerin Alternatif Çözümü: Hemşehri Birlikleri, Toplum ve Göç, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi (Mersin Kasım 1996), Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları, s.431, Ankara.
- [6] Bayhan, Vehbi., (1997), *Türkiye’de İç Göçler ve Anomik Kentleşme, Toplum ve Göç*, II.Ulusal Sosyoloji Kongresi, T.C. Başbakanlık, D.İ.E Yayınları, s.180, Ankara.
- [7] Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, (2009), *Kentsel Yoksulluk, Göç ve Sosyal Politikalar Komisyonu Raporu*, s. 6,23,45,48, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Kentleşme Şûrası Genel Sekreterliği, Ankara.
- [8] Devlet Planlama Teşkilatı (PT)., (1997), *Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)*, s. 7, DPT Yayını, Ankara.

- [9] Dönmezer, Sulhi.,(1986), *Hızlı Şehirleşme ile Suç ve Adalet Sistemi İlişkileri, Hızlı Şehirleşmenin Yarattığı Ekonomik ve Sosyal Sorunlar*, SİSAV, s.65, İstanbul.
- [10] Ekin, Nusret, (1986), *Hızlı Şehirleşmenin Sosyo-Ekonomik Etkileri, Hızlı Şehirleşmenin Yarattığı Ekonomik ve Sosyal Sorunlar*, SİSAV, s. 85,İstanbul.
- [11] Erol, Metin, (1997), *Kentsel Bütünleşme Üzerine Köy-Kent Farklılaşması ve Aile Kurumunun Etkileri: Sivas Örneği, Toplum ve Göç, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, T.C. Başbakanlık D.İ.E. Yayınları*, s.390, Ankara.
- [12] Güngör, Erol., (1999), *Kültür Değişmesi ve Milliyetçilik*, Ötüken Yay., s. 78, İstanbul.
- [13] Güvenç, Bozkurt.,(1985), *Kültür Konusu ve Sorunlarımız*, Remzi Kitapevi, s.1,İstanbul.
- [14] Hançerlioğlu, Orhan.,(2006), *Felsefe Sözlüğü*, Varlık Yayınları, s,225, İstanbul.
- [15] İlkaracan, İ., P., (1999), *1990'lar Türkiye'sinde Kadın ve Göç, 75 Yılda Köylerden Şehirlere, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları*, s.308, İstanbul.
- [16] Karadağ, Arife.,(2008), *Kentsel Ekoloji, Yaşanabilirlik ve Coğrafya*”, *Kentsel Ekoloji ve Yaşanabilir Kent Sempozyumu Bildiri Kitabı*, s.52, İzmir.
- [17] Karakuş, Emine.,(2006), *Göç Olgusu ve Eğitime Olumsuz Etkileri (Sultanbeyli Örneği)*, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.27, Sakarya.

- [18] Kartal, Kemal.,(1992), *Ekonomik ve Sosyal Yönleriyle Türkiye’de Kentlileşme*, Adım Yayınları, s.33, Ankara.
- [19] Keleş, Ruşen., (1974), Şehirleşmede Denge Sorunu, *Mimarlık Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 37, s.25-36, İstanbul.
- [20] Keleş, Ruşen., (1977), *Türkiye’de Şehirleşme Konut ve Gecekondu*, Gerçek Yayınları, s.135, Ankara.
- [21] Keleş, Ruşen., (1984), *Kentleşme ve Konut Politikası*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 540, s.11, Ankara.
- [22] Kıray, Mübeccel, B., (1972), Örgütlemeyen Kent, Bağlam Yayınları, s.1, Ankara.
- [23] Köknel, Özcan., (2001), Alkol ve Madde Bağımlılığı Alt kültürü, *Bağımlılık Dergisi*, (2001), 2 (2), s.72-78, İstanbul.
- [24] Ocak, Ersan., (1996), Kentin Değişen Anlamı, *Birikim Dergisi*, sayı. 86-87, s.40-48, İstanbul.
- [25] Onat, Ümit.,(1993), Gecekondu Kadınının Kente Özgü Düşünce Ve Davranışlar Geliştirme Süreci, T.C. Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Yayınları, s.13, Ankara.
- [26] Öcal, Oğuz.,(2001), Kentlerin Oluşumu ve Gelişimi Süreçlerinde Türk Halkbilimi, *Milli Folklor*, Sayı.52, s. 46-49, Ankara.
- [27] Özbek, Mehmet.,(1991), *Popüler Kültür ve Orhan Gencebay Arabeski*, İletişim Yayınları, s.33, İstanbul.

- [28] Özek, Çetin.,(1974), *Türkiye’de Şehirleşmenin Ana Nitelikleri ve Ceza Adaleti Yönünden Yol Açabileceği Sorunlar*, Şehirleşmenin Doğurduğu Ceza Adaleti Sorunları Sempozyumu, (17-19 Aralık 1973), İ.Ü. Huk. Fak. Ceza Hukuku ve Kriminoloji Enstitüsü Yayını, Fakülteler Matbaası, İstanbul.
- [29] Özen, Sevinç., (1996), *Kentleşme Sürecinde Ailede Kuşaklara Arası İlişkiler*, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, s.12, İzmir.
- [30] Özensel, Ertan., (1992), *Kentleşemeyen Ailelerin Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Kökenine Dair Sosyolojik Bir İnceleme*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), s.12, Konya.
- [31] Sezai, Coşkun., (2009), Sevinç Çokum’un Romanlarında Kültürel Meseleler ve Milli Kültür Unsurları, Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Sayı:21, s.281-299, Konya.
- [32] Sezal, İhsan., (1992), Şehirleşme, Ağaç Yayınları, s.104, İstanbul.
- [33] Tatlıdil, Ercan., (1997), Hızlı Kentleşmenin Eğitim Politikaları Üzerine Etkileri, Toplum ve Göç, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi (Mersin Kasım 1996), Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları, s. 600, Ankara.
- [34] Tolan, Barlas, (1981), **Çağdaş Toplumun Bunalımı**, *Anomi ve Yabancılaşma*, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi (AİTİA)Yayını, Yayın No:166, Ankara,
- [35] Tomlin, E.W.F.,(1959), Kültür nedir?, Türk Yurdu Mecmuası, 275, 7(10), 31-32. Ankara.

- [36] TÜĞİAD (Türkiye Genç İşadamları Derneği)., (1998), *2000’li yıllara doğru önde gelen Sorunlarına Yaklaşımlar: 31, Suç Ekonomisi*, s.67, Simge Matbaacılık İstanbul.
- [37] Türkdoğan, Orhan.(1998), *Doğu ve Güneydoğuda Aşiret ve Sosyo-Antropolojik Yaklaşımlar*, Sosyal Bilimler Kavşağında Doğu ve Güneydoğu Anadolu, Van 100.Yıl Üniversitesi, s.87. Van.
- [38] Yazan, Ü. Meriç.(1997), *Türkiye Kanatlarımızın Altında*, İz Yayıncılık, s.113, İstanbul.
- [39] Zengin, Eyüp, (1997), “Türkiye’de Konut Açığı ve Gecekondu Sorunu”, Karınca Dergisi, Türk Kooperatifçilik Kurumu Yayınları, Yıl:63, S.728, s.26-32, Ankara.

İnternet Kaynakları

- [40] KİPER, Perihan: küreselleşme çağında kentlerin tarihsel-kültürel kimliklerinin korunması sorunu, <ftp://ftparch.emu.edu.tr/Projects/sempozyum/.../FSCP85.doc>, Erişim: 21.02.2014
- [41] SEL DİKÇINAR Berna., YAZGAN, Gül., (2009), Kentsel Mekanların Aynışması: Midyat örneği, http://www.megaronjournal.com/pdf/2009/MEGARON_4_2_79_89 Erişim: 21.02.2014